

Zájemcům o poznávání a studium přírody v našem kraji doporučujeme odebírat čtvrtletník

Přírodovědecký sborník ostravského kraje

Roční předplatné je Kčs 120.—

Příhlášku k odběru adresujte Slezskému studijnímu ústavu v Opavě, Nádražní okruh 31.

Státní okresní archiv Karviná

B 7999

Nákladem Slezského studijního ústavu v Opavě.

Vytiskly Moravskoslezské tiskárny, nár. podnik, závod Opava.

ZAHRADA HORNÍKŮ

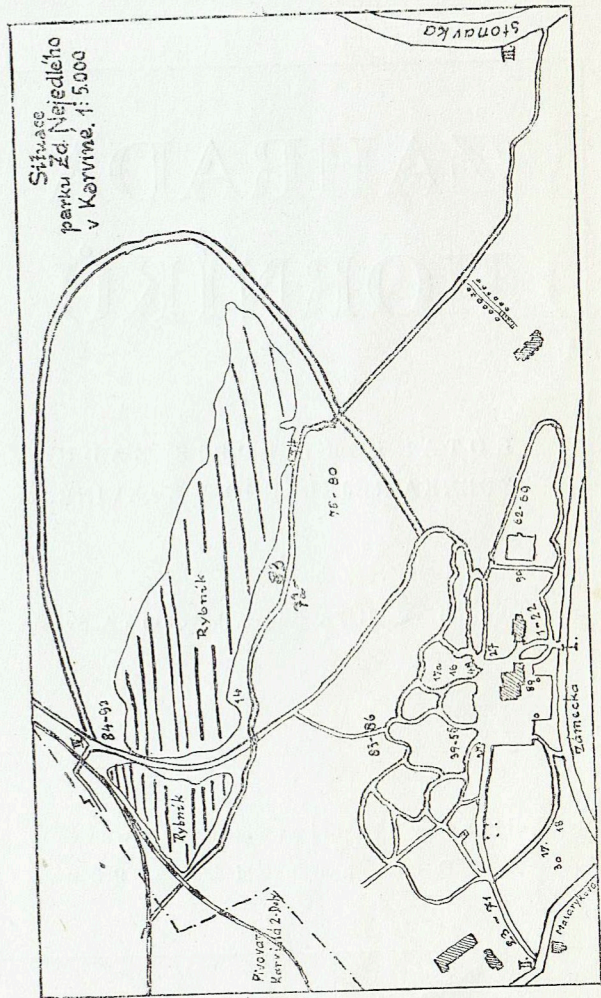
BOTANICKÝ POPIS SADU
ZDEŇKA NEJEDLÉHO V KARVINĚ

K tisku připravili Fr. Buzek, J. Rohel a A. Švacha

Slezský studijní ústav v Opavě
k e D n i h o r n í k ů 1 9 5 0

87499/15 739

Zámecký sad rodu Larisch-Mönnich byl založen r. 1873 při stavbě renesančního zámku. - Návrhy vypracoval a osázení sadu provedl nadlesní Nýdecký. Zámek i sad byly zpustošeny ustupující německou armádou v prosinci 1944. Po úpravách slouží nyní zachráněná část zámku za Dům zdraví a jeho sad jako zahrada horníků. Sad, jenž nese jméno Zdeňka Nejedlého, byl otevřen 17. května 1947. Každoroční celostátní oslavy horníkovy práce tu mají vhodné prostředí.

Více než půldruhého století dáváte světu zdroje života - světlo a teplo. Starý svět vám nedal dostatek slunce - nový řád vám dává nejkrásnější zahradu na Karvinsku.

Zámecký sad v Karviné-Solci býval vždy uzavřen čtyřmi železnými branami. Vaše děti si hrály ve stínu těžních věží a v prachu hald. Bylo to jako v pohádce o sobeckém obru. „Moje zahrada je moje vlastní zahrada“, prohlásil sobecký obr, „a já nedovolím nikomu v ní si hrát, leč sobě.“ A na bránu připevnil nápis: Cizím vstup se pod pokutou zapovídá! - To je pohádka, ale její závěr prožíváte jako skutečnost uprostřed svého sadu, jenž má brány dokořán pro všechny pracující lidi, pro vás, pro vaše ženy i pro vaše děti.

Zámecká zahrada je vaše. Nejednen umělec obdivoval se už její kráse. Před dvěma roky prohlížel zde cizokrajné stromy, keře a květiny básník Petr Bezruč, dobrý botanik. Letos se jí obdivoval malíř Valentin Držkovic. Akvarely, které tu vznikají, zanítí ve vás lásku k přírodě i k umění. Otec sochaře Jindřicha Wielguse, starý havíř z Jindřichovy, je bdělým strážcem vašeho sadu. Málem padesát let dal šachtě. Vždycky miloval přírodu, ale teprve nyní v kruhu soudruhů raduje se z krásy, která je stvořena k osvěžení pracujícího člověka.

Z touhy horníků po vzdělání vznikla myšlenka vydati populární popisy sadů v Solci, v Ráji a ve Fryštátě. Kdo je autorem botanického průvodce zahradou horníků v Karvině? Je to kolektivní práce vašich přátel. Neboť osvěta, umění a věda patří lidu - horníkům, budovatelům Ostravska především.

Jan Rohel

Do parku vcházíme branou ze Zámecké ulice (brána I.) a hned vlevo od vchodu nás upoutá svými nádhernými květy azalka. Rozložitý keř v několika odrůdách. Květy se vyvíjejí dříve než listy. Z odrůd zde se vyskytujících zasluhují zmínky *Azalea mollis* hort. s oranžovými květy, původem z Japonska, a *Azalea pontica* L. s květy sytě žlutými, původem z Kavkazu. Ve skupině s nimi vyrůstá jasmín pravý z čeledi olivovitých. Často dorůstá v pěkné, košaté keře s bílými květy a líbeznu jahodovou vůní. Ve velkém množství se pěstuje ve Francii, kde se z květů získává jasmínový etherický olej, důležitý ve voňavkářství. Jasmín pravý pochází z Persie. V blízkosti této skupiny nás upozorní příjemná vůně na šeřík obecný z čeledi olivovitých. Je to keř a často i strom se široce rozvětvenou korunou. Vonné květy jsou sestaveny v nádherné laty. Květy barvy bílé a fialové má šeřík perský, červeno-fialové šeřík čínský. Pochází z Balkánu a Orientu. U nás zdomácněl.

Opodál šeříku roste zerav západní (*Thuja occidentalis* L., čeleď cypřišovitě). Tvoří malebný doplněk k předcházejícím keřům. U nás se hojně sází pro svůj majestátní a uklidňující zjev jako ozdobný keř na hroby. Bývá často zaměňován s cypřišem. Původem je z Ameriky. Skupinu těchto keřů doplňuje plaménka (*Phlox*) z čeledi jirnicovitých. Různost druhů a krása květů činí tyto rostliny oblíbenou a velmi rozšířenou ozdobnou trvalkou našich zahrad a parků. Pochází ze Sev. Ameriky. V pozadí celé skupiny roste buk červený (čeleď čiškonosné), statný strom s bělošedou hladkou kůrou. Plody jsou trojboké bukvice, na nichž si ráda pochutnává veverka. Má výborné dřevo pro práce truhlářské a soustružnické.

Uprostřed velkého palouku za skupinou stojí o samotě jinan — ginkgo dvoulaločné (čeleď ginkgovité), u nás pěstované pouze jako ozdobný strom v parku. V Číně a v Japonsku byl uctívaným stromem chrámovým. Dosahuje výšky až 30 m. Ginkgo je příbuzné cykasovitým rostlinám a je jediným dosud žijícím stromem z rozsáhlé skupiny stromů z doby kamenouhelné. Nynější jeho vlasti jsou Čína a Japonsko. V evropských parcích a zahradách lehce snáší zimu, dorůstá velikých rozměrů a bohatě kvete. V menší vzdálenosti od ginkga se košatí vzácný parkový strom liliovník (Liriodendron, čeleď šacholovitě). Je nápadný svými čtyřlaločnými listy. Květy žluté až oranžové, zvonkovitého tvaru, se podobají květu tulipánů. V době křídové byl hojný po celé Evropě, Asii a Sev. Americe. Dnes roste velmi vzácně již jen v Sev. Americe a jižní Číně. Poblíž tohoto stromu roste polokeřovitá odrůda mochny — mochna křovitá (čeleď růžokvětě). Jako přímý, hustý keř se žlutými květy vysazuje se na ozdobu v zahradách. Pochází ze Sicílie. Nedaleko o samotě roste smrk stříbrný (čeleď jedlovité), z daleka nápadný svým stříbrným nádechem. Několik kroků od stříbrného smrku vítá nás opět svými červenými listy již popsaný buk červený. V jeho blízkosti roste cypřišek (čeleď cypřišovitě), statný strom, podobný zeravu. Větve tvoří kuželovitou korunu. Sázi se u nás jako náhrada za cypřiš, který nesnáší dobře naše podnebí, na hřbitovech a v parcích. Jeho domovem je Sev. Amerika.

U zdi parku, v závětrí smrků, bříz, borovic a jedlí, vystupují do popředí trsy pivoňky obecné (čeleď pryskyřníkovité). Plné květy jsou barvy sytě červené a rozvíjejí se koncem května. Pochází z Recka. Poblíž pivoňek začíná dlouhý záhon různobarevných rhododendronů — pěnišníků (čeleď vřesovitě). Vyznačují se kožovitými, tuhými a vytrvalými listy. Květy jsou

úhledné, často i veliké, červené, fialové, žluté, oranžové a bílé a jsou seskupeny do bohatých okolíků. Roste na rulové a žulové půdě Alp (alpská růže), kde tvoří místy i husté porosty. Pochází z vých. Asie a Sev. Ameriky. Je vyhledávaným okrasným keřem parků a je velmi odolný vůči zimě. K této skupině se přidružuje několik keřů azalek a růžové kvetoucí akát — trnovník (čeleď motýlokvětě). Květy tvoří bohaté hrozny, které za deště celkem málo trpí a vydrží dosti dlouhou dobu. Bývá hodně navštěvován hmyzem, jehož láká omamná vůně a sladká šťáva květů. Ve skupině s akátem se rozkládá hloh obecný (čeleď jabloňovitě). Mohutný keř, má červené tvrdé malvice a je porostlý trny. Roste v lesích a sází se do živých plotů. Zvláště známá je jeho vypěstovaná červená plnokvětá odrůda.

V záhybu cestičky rostou azalka se sytě žlutými květy a akát bílý. V malé vzdálenosti od nich rozkládá své růžové květy hortensie (čeleď lomikamenovitě). Keř s bohatými květními latami vykazuje mnohé různobarevné odrůdy, jejichž zabarvení závisí na chemickém složení půdy. Pochází z Číny. S hortensií v jedné skupině se nachází vavříň — bobkový strom (čeleď vavříňovitě). Roste jako keř nebo nižší strom a dosahuje až 7 m výšky. Má lesklé kožovité listy, které jsou stále zelené a vydávají zvláštní aromatickou vůni. Byl vždy symbolem vítězství, zvláště u starých Řeků. Sušených listů se používá v kuchyni pro příchut do omáček. Na protější straně záhybu cestičky je opět skupina bílých a fialových šeříků, spolu s azalkou a keřovitým hlohem s plnými červenými květy. Za nimi rozkládá své větve borovice obecná (čeleď jedlovité), z daleka nápadná svou načervenalou kůrou a rozsahatými větvemi. Ze stromů, podél zdi parku rostoucích, upoutá každého dub letní, t. zv. křemelák (čeleď čiškonosné). Rozložitý a statný strom má silný kmen se stříbřitě šedivou kůrou. Plody, zvané žaludy, sloužily ke krmení

dobytka a k výrobě duběnkového inkoustu. Jeho dřevo je velmi tvrdé a hodí se výborně k vodním stavbám, na dužiny sudů a na železniční pražce. Kůra poskytuje znamenitý, při zpracování kůže důležitě tříslo.

Na cestě vidíme již jírovcovou alej, kde pod košatými jírovci je nasázena červenolistá odrůda lísky obecné (čeleď jehnědovité). Převíslé jehnědy vyvíjejí se dříve než listy. Lískové pruty jsou velmi pružné a používá se jich k výrobě lyžařských holí. Ve stejné skupině s lískou se nachází weigelia — zanice růžová (čeleď zimolezovité). Hustý keř nese velké trubkovité květy. Známé jsou dvě odrůdy: zanice japonská — sytě červená a zanice kanadská — žlutá. Všechny druhy náležejí k nejkrásnějším dekorativním keřům našich parků. Pochází z Číny. Skupinu doplňuje čímišník (čeleď motýlokveté), keř se žlutými květy na dlouhých stopkách. Sází se hojně jako ozdobný keř a poskytuje bohatou pastvu včelám. Je původem ze Sibíře.

Na procházce parkem došli jsme k újezdové bráně (II.), odkud vede široká cesta až na prostranství před průčelí zámku. Cesta je lemovaná jírovci neboli magnoliami (čeleď jírovcovité). Svými rozložitými korunami poskytují v době letních veder příjemný stín. Pěknou podívanou skýtají v době květů, kdy z vijanů složené laly s bílými až jemně narůžovělými květy dávají stromu vzhled vánočního stromu. Opylení obstarávají hlavně čmeláci. Plody jsou ošitné tobolky, nazývají se lidově kaštiny a jsou potravou lesní zvěře v zimě. Jírovec je zajímavý také tím, že potřebuje hojnost vody (2—3 hl za den). Sází se ve stromoadách. Pochází z Orientu a k nám byl dovezen teprve v 16. stol. Jírovcům se podobají pavie červená a pavie žlutá (čeleď jírovcovité), jež mají tobolky hladké. Oba stromy pocházejí ze Sev. Ameriky.

U vchodu směrem k hospodářským budovám a k pivovaru, roste forsythie (čeleď olivovité). Je častou křo-

vinou našich zahrad. Kvete časně na jaře zlatožlutě před rozvinutím listů a nazývá se proto lidově zlatým deštěm. Pochází z Číny. V Evropě se daří jenom forsythii evropské, která je zachovalou odrůdou z doby třetihorní. Velmi blízko u brány zaujme nás svými červenými květy kdoule japonská (čeleď jablonovité). U nás roste jako keř, někdy i stromek. Květy připomínají svým složením květ jabloně. Plody jsou malvice, které příjemně voní. Syrové se nedají požívat, ale zavařeně s cukrem chutnají dobře.

Vracíme se zpět alejí k zámku. Po pravé straně je skupina keřů, tvořená zelenodřevým a červenodřevým dřínem (čeleď dřínovité). Oba druhy mají drobné žluté květy, jež se rozvíjejí v březnu a dubnu, dříve než počnou rašit listy. Roste hojně na stráních a v listnatých leších a sází se s oblibou jako ozdobný keř v sadech. Původem je z jihovýchodní Evropy a Orientu. Další skupinu tvoří čímišník, bíle a fialově kvetoucí šeříky a magnolie — sacholán (čeleď sacholánovité). Magnolie je u nás známá jenom jako ozdobný keř v zahradách. Nádherné široké květy jsou bílé s jemně fialovým nádechem a příjemně voní. Původem je z mírného pásma Asie a Ameriky. Na další procházce se setkáváme opět s čímišníkem, šeříkem, různobarevnými rhododendrony a růžově kvetoucími azalkami. Mezi pěstovanými azalkami vyrůstá dokonce i bílá azalka obecná s drobnými květy.

Celá tato skupina tvoří ochrannou zeď t. zv. italské květinové zahrady, která je zarostlá skoro úplně travou. Po důkladnějším hledání objevíme několik zahradních rostlin. Zmínky zasluhuje čemeřice černá (čeleď pryskyřníkovité), jejichž prudec jedovatých kořenů se dříve používalo v lékařství; roste divoce ve střední a jižní Evropě. Ozdobný mák orientální (čeleď mákovité), který je odrůdou vliého máku. Obsahuje hořké mléko, které na vzduchu zasychá a hnědne; ze su-

šeného mléka se vyrábí opium. Jinou okrasnou zahradní květinou zde rostoucí je podenka virginská (čeleď *Commelinaceae*), ozdobná trvalka zimních zahrad. Květy barvy červeně fialové jsou uspořádány v konečných, bohatých okolíčnatých hroznech. Původem je z Mexika a Virginie. Dále zde roste šafrán jarní, *z. crocus* (čeleď *kosatcovité*), oblíbená rostlina našich zahrad. Je rozšířen v několika odrůdách po celé střední Evropě jako stepní a luční květina. Snadno se přizpůsobuje a snáší nepohody i povětrnostní změny. Květy se rozvíjejí jenom za slunného dne. Kvete spolu se sněženkou brzy na jaře. Vzácným je dále brambořík alpský (čeleď *prvosencovité*). Mladé hlisky bramboříků jsou jedovaté. Hojně je rozšířen v Alpách.

Několik kroků za malou zpustlou skalkou rostou pod dubem a akátem dva keře kaliny (čeleď *zimolezovité*). Bílé květy jsou sestaveny v ploché vrcholíky. V zahradách se hojně vysazuje kalina s květy planými, které tvoří sněhobílé, narůžovělé nebo špinavě zelené koule. Roste v křovinách na pokraji lesů, na vlhkých lukách a u vody.

Pokračujeme-li po hlavní aleji k zámku, nacházíme zde poměrně velkou skupinu keřů. Nápadný je červenolistý dřívěš obecný (čeleď *dřívěškovité*). Žluté květy tvoří převislé hrozny, takže pyl netrpí vůbec deštěm. Na jeho listech žije prášilka dřívěšová, která způsobuje rez obilnou. Jinými pěknými keři této skupiny jsou čimšík a javor červený (čeleď *javorovité*). Líší se od stromovitého javoru mléčného keřovitým vzrůstem a červenou barvou listů. Poblíž javoru roste cesmína evropská (čeleď *cesminovité*), keř s tuhými listy, sytě zeleného lesku, s okraji zubatě trnitými. Původem je z Alp. Vysazuje se v sadech, kde tvoří neproniknutelné ploty. Z prutů se dělají hole, kůra a listy jsou léčivé. Z malých bílých květů se vyvíjejí červené bobule, které slouží v zimě zpěvavému ptactvu za potravu. Opo-

dál tvoří skupinu tmavě i světle fialově kvetoucí šeříky, *weigelie*, akát a statná vrba smuteční (čeleď *vrbovité*), jejíž větve sahají až k zemi. Smuteční vrba má svůj domov na Kavkazu a v Číně. U konce aleje pozorujeme skupinu dřívěšalu a tavalníku jilmového (čeleď *růžokvěté*). Je to vytrvalá rostlina s vysokými hranatými lodyhami, načervenalé barvy. Drobné, žlutavé bílé květy jsou seskupeny v bohaté laty. Divoce roste na vlhkých lukách a u příkopů. Druhou skupinu tvoří známý již cypřišek a popsaná pivoňka dřevnatá.

Došli jsme na volné prostranství před zámkem, kde se nám naskýtá pěkný výhled na louku s rybníkem. Zde nás zaujímá skalka, nacházející se na svahu, po levé straně směrem k rybníku. Je ve velmi špatném stavu, zarostlá travou. Podle prohlášení dlouholetého zámeckého zahradníka, rostlo na ní přes 100 druhů alpiek. Pod skalkou, u skupiny kdoule japonské a *rhododendronů*, je umístěn větší bludný balvan, který sem byl přivezen z blízkého okolí.

Hned na počátku skalky vidíme protěží alpskou (čeleď *složnokvěté*). Vyznačuje se hustě plstnatými a bělavými lodyhami. Květy jsou drobné úbory, které mají suchomazdřité, po odkvetení se hvězdovitě rozkládající zákrovy. Protěží je charakteristickou rostlinou vysokých hor: Alp, Pyrenejí, Tibetu a And. Zajímavou rostlinou je také zlato bíl obecný (čeleď *paprskokvěté*), původem z Virginie. Netřesk obecný (čeleď *tučnolisté*) vytváří kulovité, hustě směstnané růžice přizemních dužnatých listů a přímé až 5 dm vysoké, hustě listnaté, nahoře vrcholíkovitě rozvětvené lodyhy (jako *hromosvody*). Odtud lidová pověra, že chrání před bleskem. Je domovem v horách střední a jižní Evropy. Také u nás zdomácněl a býval sázen pro uvedenou pověru na zdech a doškových střechách. Jako další zástupce téže čeledi roste zde rozchodník prudký. Na plavivých lodyhách rostou žluté květy. Daří se mu na ska-

lách a u cest na výslunných místech. Trojpuk-deutzie (čeleď lomikamenovité) s drsnými listy a bílými nebo růžovými květy, pochází z Japonska. Lomikámen zrnitý (čeleď lomikamenovité) má na přímé lodyze bílé květy. Opylení obstarávají hlavně mouchy. Roste na pokraji lesů a na suchých lukách. Skalník obecný (čeleď jabloňovité) je nízký keříček s malými listy, květy bílými nebo červenými; malé červené malvice jsou jedovaté. Upolín evropský (čeleď pryskyřníkovité) je vytrvalá bylina s jediným žlutým květem. U nás roste vzácně na vlhkých lukách. Tis (čeleď tisovité) je strom s tmavozelenými jehlicemi, plody jsou červené míšky, podobné kulatým, na vrcholku otevřeným bobulím. Listy, pupeny a semena jsou jedovaté. Roste velmi pomalu a dosahuje vysokého stáří. Lípa malolistá (čeleď lipovité) dává svými květními vidlany výborný lipový čaj. Lipové dřevo se potřebuje k řezbářským a soustružnickým pracím. Mezi kameny vyrůstá hojně kaprad samec (čeleď kapradinovité). Roste ve vlhkých a stinných lesích. Na pokraji skalky roste konvalinka vonná (čeleď liliovité).

Vlevo od skalky tvoří skupinu sněhobíle kvetoucí rhododendron, tavolník a bohyška modrá (Funkia) (čeleď liliovité). Květy jsou trubkovité, bělavé, vroubené žlutozelenými skvrnami. Pochází z Číny a Japonska. Nedaleko odtud roste mahonie (čeleď dřšťálovité). Poznáme ji po žlutých květech, modrých bobulích a po tuhých listech. Pochází ze Sev. Ameriky. Dále zde nalézáme kostival lékařský (čeleď drsnolisté). Jako vytrvalá rostlina vyrůstá z dužnatého odendku. Lodyha až 10 dm vysoká má sbíhavé, chlupy a štětinami porostlé listy a nachově fialové květy. Roste v příkopech a na mokřích lukách. Kořenů kostivalu se používalo k léčení zlomenin.

Mezi stromy je již viděti zámeckou kapli. Je obklopena majestátním tichem stromů. Mezi nimi vyniká štíhlý

strom s tenkými větvemi, s jasně zelenými, měkkými a ve svazečku uspořádanými jehlicemi — modřín (čeleď jedlovité). Tvoří málokdy celé lesy, protože potřebuje hodně světla. V lesním podrostu objevujeme ladoňku dvoulistou (čeleď liliovité). Na tenkém stvolu nese řídký hrozen azurově modrých kvítků. Roste velmi porůznu ve vlhkých hájích. U cesty roste opět cesmína evropská a nedaleko kaple tvoří skupinku volně rostoucí narcisy (čeleď narcisovité). Úzký stvol má na konci jen jeden květ barvy bílé nebo žluté. Roste ve velkém množství na horských stráních a lukách v jižní Evropě. Narcis žlutý je hojně rozšířen v záp. Evropě. Kolem kaple se vyskytuje několik weigelii, buků a borovic, mezi nimiž roste také tis.

Vracíme se zpět na prostranství před zámek a pokračujeme v další obchůzce k zámečku, který sloužil jako obydlí pro služebnictvo. Hned na kraji cesty mezi pivoňkami a štíhlým dubem roste platan (čeleď platanovité), u nás vzácný strom s rozložitou korunou a opadavými listy. Zdaleka je nápadný svým kmenem, jehož povrch se odlupuje, čímž si zachovává stále zelenošedou barvu. V těchto místech přibývá znenáhla stromů — blížíme se lesnaté části parku. Na příkrém svahu, pod tenisovými courty roste vzácný miniaturní smrk. Shoduje se úplně s naším smrkem obecným, avšak dorůstá jen výšky 3 m. Je z Kalifornie. Na jižní straně roste mohutná lípa velkolistá (čeleď lipovité), která se liší od lípy malolisté svými, na rubu krátce pyřitými listy. Roste v teplejší části Evropy, hlavně na Balkáně. Ve stínu její košaté koruny vyrůstá keřovitý tis a fialové kvetoucí šeřík. Na malém paloučku za zámečkem, kde jsou nyní tenisové courty, střídají se mezi azalkami a cypřiškem vzácné stromy. Jedním z nich je Catalpa (čeleď Bignoniaceae). Rozložitý strom má listy až 20 cm široké, květy zvonkovité, bílé barvy, se žlutými proužky a nachově červenými tečkami. Plody jsou dlouhé, hně-

dé, válcovité tobolky, podobající se strukům vanilky. U plotu tenisového hřiště jsou zbytky popínavých růží a plaménku plotního, t. zv. barvíku (čeleď pryskyřníkovité). Popínavý dřevnatý kmen nese bílé květy, dlouhými lodyhami zachycuje a vine se kolem větví keřů a stromů. Roste v jižní Evropě. Mezi rhododendrony, šeřiky a hortensiem vyniká svými zlatožlutými květy meruzálka zlatá (čeleď meruzálkovité), keř s leskle zelenými listy na dlouhých prutech se žlutými, příjemně vonícími květními hrozny. Plody jsou červené bobule.

V lesnaté části parku jsou cestičky málo schůdné a znatelné. V divokém podrostu roste jeřáb obecný (čeleď jablonovité). Bílé květy mají nepříjemnou vůni, plody jsou kulaté, červené a nakyslé malvice. Sází se podél silnic jako stromek, v lesích tvoří svými mladými výhonky bujný podrost. Divoký lesní podrost tvoří smrky, borovice a duby. Někdy také se střídají břízy s keři jasmínů, rhododendronů i zimostrázu (čeleď zimostrázovité). Tento keř má lesklé, neopadavé, kožovité listy a malé žluté květy. Jeho hustého dřeva se užívá na rytiny a k výrobě dřevěných hudebních nástrojů (flétny). Vedle rostoucí pustomy (čeleď lomikameňovité) je známý keř s hrozny bílých, líbezně vonících květů. Pochází z Kavkazu. U nás je velmi rozšířen a známý pod jménem český jasmín. Pámelník hroznatý (čeleď zimolezovité), keř s bílými nebo nafialovělými květy, které se na podzim přetvářejí v bílé, nafouklé bobule. Jeho domovem je Sev. Amerika. Čilimník odvislý (čeleď motýlkovité), lidově nesprávně nazývaný zlatým deštěm, je keř nebo někdy také stromek. Květy žluté barvy jsou v převíslejších hrozních. Pochází z jižní Evropy. Lýkovec obecný (čeleď lýkovec) je znám jako keřík, který časně z jara před rozvinutím listů nese vonné květy barvy růžové až fialové nachové. Červené peckovice jsou jedovaté.

Roste porůznu v listnatých lesích. Podél cestičky nachází se poskrovnu prvosenka jarní (čeleď prvosenkovité) s vrcholíkem trubkovitých květů barvy žluté. Roste na vlhkých lukách a patří mezi první kvetoucí rostliny na jaře. V zahradách se vysazují četné vypěstované odrůdy prvosenky, t. zv. aurikule. Mezi podrostem nacházíme žluté květy pitulníku — hluchavky žluté (čeleď pyskaté). Roste v křovinách a kvete v dubnu a červnu. Na konci naší cesty, vroubené kapradinami, se naskytá malebný pohled na stráň, která se svažuje v podobě parkové louky k potoku. Jejím středem vede alej thuj (čeleď cyprisořovité), směřující ke schodišti, které vede k mausoleu rodu Larisch-Mönnichů. Je v něm kromě kaple rodinná hrobka, ve které je pochováno pět členů jmenovaného rodu. Celé okolí je vhodně upraveno, takže působí klidným dojmem a posvátným tichem. Krátká cesta je vroubená červenolistými javory a vede k bráně »Na Stonavě« (brána III.), kterou park na této straně končí.

Obrácíme se zpět a v lese sotva znatelnou cestou, lemovanou stromy a místy také žalostnými zbytky rhododendronů, přijdeme po několika minutách za nepatrným potůčkem k rozlehlému rybníku. Na jeho hrázi roste zimolez — kozí list (čeleď zimolezovité). Je to keř, někdy i strom, se žlutavě bílými, červenavými trubkovitými květy, které lákají svou večerní vůní noční hmyz. Z podrostu vyniká silným stvolem, zakončeným hustým hroznem růžových květů, devětsíl (čeleď složnokvěté). Nalezneme jej často v příkopech a na mokřích lukách. Na hladině rybníka rozkládají své listy leknín bílý a růžový (čeleď leknínovité). Květy leknínu se na noc zavírají. Po opylení se ponořují pod vodu, kde dozrávají v houbovité zelené bobule. Břežry rybníka vroubí husté rostoucí rákos obecný (čeleď trávy latnaté). Jeho stéblo dosahuje výšky člověka a končí latou nepatrných hnědých klásků. Na břehu rybníka sklání

své větve vrba smuteční. Břehy rybníka zdobí také kosatec žlutý a zrcadlící hladinu zpestřuje okřehek (čeleď okřehekvitě).

Cesta vede lesnatým porostem, kde nacházíme duby, jírovice, smrky, jedle, borovice, jeřáby a bílé břízy (čeleď břízovité). Tento krásný štíhlý strom s bílou kůrou sahá z listnatých stromů nejdále na sever. Dřeva se používá pro měkkost hodně v kolářství. Z mladých větví se dělají košťata. Ze stinného lesa opět vycházíme na louku, sluncem prozářenou, která nás vítá kobercem bílých kopretin (čeleď paprskokvětě). Méně hustě je zastoupena řimbaba (čeleď složnokvětě), rostlina s aromatickou příchutí, s drobnými bílými květy, původem z jižní Evropy. V lesní trávě roste porůznu sanka bílá (čeleď pryskyřníkovité). Ji podobná sanka pryskyřníkovitá má květy žluté. Původem je z Malé Asie. Cesta kolem rybníka je i na volné louce vroubena nepravidelnou alejí bříz, dubů, lip a topolů. Mezi nimi stojí osaměle keřovitý ptačí zob (čeleď olivovité), jinak ligustrum nazývaný. Bílé jemné květy mají svrchní semeníky, z nichž se vyvíjejí černé bobule, které poskytují potravu ptákům v zimě. Roste na stráních v jižní a střední Evropě a v záp. Asii. Pro rychlý růst pěstuje se v živých plotech. Blízko ptačího zobu vyrůstá záplevák (čeleď složnokvětě). Na vysoké lodyze vyrůstá vrcholík žlutých úborů. Pochází z Ameriky.

Na cestě mezi oběma rybníky roste u břehu cypřiš bahenní — *Taxodium*, zv. tisovec (čeleď cypřišovitě), strom u nás velmi vzácný. Dosahuje výšky až 45 m a vysokého stáří. Kmen je hnědočervený, koruna široce jehlancovitá s vodorovnými větvemi. Jehlice na starých větvích jsou uspořádány všestranně, na mladých — letošních větvích, které na podzim opadávají, ve dvou řadách. *Taxodium* pochází z USA, kde roste hlavně v močálech u pramenů řeky Mississippi. Další zvlášť-

ností jsou vzdušné kořeny, které nemajíce v bažinaté půdě dosti vzduchu, vyrůstají nad hladinu.

Těsně u vchodu do parku (brána IV.) roste brslen evropský (čeleď brslenovité), keř se žlutozelenými květy. Plody jsou narůžovělé tobočky, nazývané kvadrátky. Na rozhraní cest vidíme skupinu kozáckého jalovce (čeleď cypřišovitě). Od jalovce obecného se liší plazivým růstem a měkkými jehlicemi. Černé, namodralé, šišticovité bobule jsou vydatnou potravou ptákům; sušených se používá jako příjemné voničího koření v kuchyni.

Cestou vinoucí se mezi loukou stoupáme opět k zámku. Na zatáčce roste javor žlutolistý (čeleď javorovité), statný strom se žlutavě zelenými listy, který u nás nechybí v žádném parku. Luční podrost převyšují tlusté, válcovité klasy rdesna — hadího kořenu (čeleď rdesnovité). Květy jsou růžové a vonné. Roste na vlhčích lukách. Ve skupině s javorem spatříme kdouli japonskou, čičišník a topol černý (čeleď vrbovité), který se často sází k upevňování hrází rybníků. Opodál roste denívka (čeleď liliovité): s květy oranžovými — denívka planá, s květy sytě žlutými — denívka žlutá. Kvete jen několik dní. Pochází z jižní Asie, Himalají, Sibíře a Japonska. Je oblíbenou okrasou parků. Vedle denívků roste kosatec žlutý (čeleď kosatcovité). Je znám v odrůdách jako kosatec německý s květy modrofialovými a kosatec florentinský s květy bledě fialovými. Podél zdi zámku jsou nasázeny modrokvětě hortensie a kerie japonská, také hlohovák zvaná (čeleď růžovité), u nás pro své dlouhotrvající sytě žluté květy oblíbený zahrádní a parkový keř. Známa je také pod názvem »japonská růžička«. Popínavé rostliny zámku, jako břečtan, glycinie, jsou dnes vesměs zničeny. U prázdného elipsovitého basénu prozrazují elektrické dráty a četné zásuvky, že se zde chovaly subtropické rostliny, které potřebovaly teplejší vodu.

Zbylá část zámku je opravena na Dům zdraví. Po zdech budovy a v alpinu pně se břečťan obecný (čeleď břečťanovité). Keř se zachycuje kořínky na skalách, zdech a stromech a tvoří jejich přirozenou ozdobu. Vyznačuje se mnoholetými, stále zelenými, kožovými listy. Doba květu začíná teprve v 70. letech růstu. Drobné neuhledné květy tvoří hrozny. Plody jsou černé bobule. Divoce roste v Asii a jižní Evropě. Verandu u hlavního vchodu do parku pokrývala splývavá wistaria čínská (čeleď motýlokvěté). Dřevnatá ovíjí liana má krásně visuté hrozny světle fialových nebo bílých vonících květů. V Japonsku se jí zdobí hlavně podloubí. U nás se dá pěstovat jen na dobře chráněných slunných místech.

Lepší orientaci při obchůzce poslouží plánec parku, na kterém najde čtenář i čísla rostlin podle seznamu. Jak vidno z plánu, nacházejí se nejvýznamnější rostliny v nejbližším okolí zámku. Části kolem obou rybníků a část směrem k zámeckému pivovaru byly ponechány v přírodním stavu. Lesnatá část sloužila jako bažantnice.

Seznam

stromů, keřů a rostlin v parku Zdeňka Nejedlého v Karviné

I. brána:

1. azalka
2. jasmín pravý
3. šefík obecný
4. zerav západní
5. plaměnka (Phlox)
6. buk červený
7. jinan - ginkgo
8. liliovník (Liriodendron)
9. mochna křovitá
10. smrk stříbrný
11. cypřišek
12. pivoňka obecná
13. rhododendron - pěnišník
14. akát - trnovník
15. hloh obecný
16. hortensie
17. vavřín
18. borovice obecná
19. dub letní - křemelák
20. líska obecná
21. weigelia - zanice růžová
22. čičišík

II. brána:

23. jirovec - maďal - kaštan
24. pavie červená
25. forsythie - zlatý dešť
26. kdoule obecná
27. dřín
28. magnolie - šacholán
29. čemeřice černá
30. mák orientální

31. podenka virginská (Tradescantia)
32. šafrán jarní
33. brambořík alpský
34. kalina
35. dřítál obecný
36. javor červený
37. cesmína evropská (Ilex)
38. vrba smuteční
39. tavolník jilmový
40. protěž alpská
41. zlatobýl obecný
42. netfesk obecný
43. rozchodník prudký
44. trojpuk - deutzie
45. lomikámen zrnitý
46. skalník obecný
47. upolín evropský
48. tis
49. lípa malolistá
50. kapradí samec
51. konvalinka vonná
52. bohyška modrá (Funkia)
53. mahonie
54. kostival lékařský
55. modřín
56. ladoňka dvoulistá
57. narcis žlutý a bílý
58. platan
59. lípa velkolistá
60. catalpa
61. plamének plotní - barvínek
62. meruzalka zlatá

63. jeřáb obecný
64. zimostřez
65. pustoryl
66. pámelník hroznatý
67. čilimník odvislý
68. lýkovec obecný
69. prvosienka jarní
70. pitulník - hluchavka žlutá
71. thuja - zerav

III. brána:

72. zimolez - kozí list
73. devěsíl
74. leknín bílý
75. rákos obecný
76. okřehek
77. břiza
78. kopretina bílá
79. řimbaba (Pyrethrum)
80. sasanka bílá
81. ptačí zob obecný
82. zaplevák (Helenium)
83. cypřiš bahenní

IV. brána:

84. brslen evropský
85. jalovec kozácký
86. javor žlutolistý
87. rdesno - hadí kořen
88. topol černý
89. denivka (Hemerocallis)
90. kosatec žlutý
91. hlohovák - kerie japonská
92. břečťan obecný
93. wistaria